

ภาพที่ 1 ประติมากรรมพระสุริยะเจ้าหลักศิลา ศิลปะสมัยราชวงศ์กุษาณะ

ที่มา : Shanti Lal Nagar, *Surya and Sun cult* (New Delhi : Aryan Books International, 1995), Pl.6.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 2 ภาพสลักบนเพิงผาที่ Burzahom ใน Kashmir แสดงสัญลักษณ์ดวงอาทิตย์ 2 ดวง

และกลุ่มบุคคลกำลังล่าสัตว์? อาจแสดงถึงการประทานความอุดมสมบูรณ์ แก่มนุษย์

ที่มา : Ahmad Hasan Dani, "The Sun God in South Asia," in *The Sun (in Myth and Art)*

(Great Britain : Thames and Hudson Ltd. , 1993), fig.268, 168.

ภาพที่ 3 สัญลักษณ์ดวงอาทิตย์บนตราประทับดินเผา พบที่เมืองฮารัปปา (Harrappa)

ที่มา : Ahmad Hasan Dani, "The Sun God in South Asia," in *The Sun (in Myth and Art)* (Great Britain : Thames and Hudson Ltd. ,1993), fig.269,169.

ภาพที่ 4 พระสุริยะจำหลักศิลา จาก Naogaon Rajshani ศิลปะอินเดีย แบบปาละ

ที่มา : Enamul Haque, *Bengal sculptures* (Dhaka : Bangladesh Nation Museum,1992), fig.150, 499.

ภาพที่ 5 พระสุริยะ-พรหม (Surya - Brahma) จาก Dinajpur Bengal ศิลปะอินเดียแบบปาละ
ที่มา : Shanti Lal Nagar, **Surya and Sun cult** (New Delhi : Aryan Books International, 1995), pl.60.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 6 พระสุริยะ-ศิวะ หรือ ศิวะ-ภาสกร (Siva - Bhaskara) จาก Manda Rajshani ศิลปะอินเดียแบบปาละ
ที่มา : Enamul Haque, **Bengal sculptures** (Dhaka : Bangladesh Nation Museum, 1992), fig.171, 511.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 7 เทวาลัยพระสุริยะ ที่ Konarak แคว้นโอริสสา (Orissa) อินเดีย

ที่มา : Alice Boner and others, *New light on the Sun temple of Konarka*

(Varansi : Chowkhamba sanskrit series office, 1972), pl.7.

ภาพที่ 8 แผ่นศิลาจำหลักเทพพระเคราะห์ Navagraha ที่ Balurghat (Dinajpur) ศิลปะอินเดียแบบปาละ
ที่มา : Enamul Haque, **Bengal sculptures** (Dhaka : Bangladesh Nation Museum, 1992),
fig.177.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 9 แผ่นศิลาจำหลักเทพพระเคราะห์ Navagraha ที่ Kankandighi มีพระคเณศปรากฏร่วม
ศิลปะอินเดียแบบปาละ
ที่มา : Enamul Haque, **Bengal sculptures** (Dhaka : Bangladesh Nation Museum, 1992), fig.175.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนเวียงเวียง

ภาพที่ 10 รูปกงล้อศิลาจำหลักเทพพระเคราะห์ Navagraha Cakra ตรงกลางดุมล้อเป็นรูปพระพรหม
ที่มา : Jitendra Nath Banerjea, *The Development of Hindu Iconography*, 5th ed. (New Delhi :
Munishiram Manoharlal, 2002), pl.xxx.

ภาพที่ 11 สัญลักษณ์สวัสดิกะบนตราประทับดินเผาพบที่เมืองโมहनโจดาโร (Mohenjo-daro)

ที่มา : Madanjeet, Singh , "Solar Universality of South Asian cultures," in *The Sun (in Myth and Art)* (Great Britain : Thames and Hudson Ltd. ,1993), pl.288 a-b.

ประเภทศิลปกรรม	แหล่งโบราณคดีในอินเดีย			
ภาพเขียนสี และ ภาพสลักบนเพิงผา	 Singhanpur	 Sitakhardi	 Mala wares	 Bhimbetka
เครื่องปั้นดินเผา	 Harrappa	 Mohanjodaro	 Rangpus	 Mala wares
ตราประทับ	 Sirkap	 Navadatdi	 Mohanjodaro	 Pippla
เครื่องใช้ และ เครื่องประดับ	 Mohanjodaro	 Harrappa	 Rajghat	 Phahiaddpur
เหรียญทองลาย และ เหรียญหล่อพิมพ์	 Ramnagar	 Rairh	 Bhimlipatan	 Aurihar

ภาพที่ 12 ตัวอย่างสัญลักษณ์แบบต่างๆ ในภาพสลัก ภาพเขียนสีบนเพิงผา เครื่องปั้นดินเผา
ตราประทับ ต่างๆ ที่พบในเมืองต่างๆของอินเดีย

ที่มา : Savita Sharma, Early Indian Symbols (Numismatic Evidence) (New Delhi : Agam
kala Prakashan ,1990), pl.17-20.

ภาพที่ 13 ตัวอย่างเหรียญโลหะตอกลายแสดงสัญลักษณ์ดวงอาทิตย์

ที่มา : Savita Sharma, Early Indian Symbols (Numismatic Evidence) (New Delhi : Agam
kala Prakashan ,1990), pl.VI.

ภาพที่ 14 ภาพลายเส้นขึ้นส่วนเครื่องปั้นดินเผาสมัยราชวงศ์โมริยะ พบที่เมืองปัตนะ (Patna)
ราวพุทธศตวรรษที่ 3 - 4

ที่มา : Shanti Lal Nagar, *Surya and Sun cult* (New Delhi : Aryan Books International, 1995), pl.1.

ภาพที่ 15 ภาพสลักนูนต่ำบนรั้วหินเมือง โพธคยา (Bodhgaya)

ที่มา : Ananda K. Coomaraswamy, *La Sculpture de Bodhgaya* (Paris : Les E'ditions d'art et d'histoire), pl. XXXIII.

ภาพที่ 16 ภาพสลักปูนดำเทพเฮลิออส (Helios) เทพแห่งแสงอาทิตย์ในความเชื่อของกรีก พบที่เมือง
ทรอย (Troy)

ที่มา : Gregory Nagy and Panos D.Valavanis, "The Sun in Greek art and culture," in **The Sun**
(in Myth and Art) (Great Britain : Thames and Hudson Ltd. ,1993), pl.400.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 17 พระศิวะสลักจากหินชนวนสีดำ ศิลปะสมัยราชวงศ์กุษาณะ

ที่มา : Jitendra Nath Banerjea, **The Development of Hindu Iconography**, 5th ed.
(New Delhi : Munishiram Manoharlal, 2002), pl.XXVIII.

ภาพที่ 18 พระสุริยะศิลาทราย มีปีกขนาดเล็กแผ่ออกจากพระอังสา ศิลปะหลังคุปตะ
ที่มา : T.K.Biswas and Bhogen dra jha, *Gupta Sculptures* (New Delhi : Books
& Books,1985), fig.36.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 19 พระสุริยะศิลา ฉลองพระองค์แบบอินโด-ซีเลี่ยน แสดงม้านาบพระวรกาย ศิลปะสมัย
ราชวงศ์กุษาณะ

ที่มา : Sheo Bahadur Singh, *Bramanical Icons in Northern India* (New Delhi : Sagar
Publication,1977), fig.52.

ภาพที่ 20 พระสุริยะศิลา มีพระมัสสุ ประภามณฑลขนาดใหญ่ และฉลองพระองค์แบบอินโด-ซีเทียน
ศิลปะสมัยราชวงศ์กุษาณะ

ที่มา : Shanti Lal Nagar, *Surya and Sun cult* (New Delhi : Aryan Books International, 1995), pl.8.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 21 พระสุริยะศิลา ศิลปะอินเดียแบบคุปตะ

ที่มา : N.P.Joshi, *Catalogue of the Brahmanical Sculptures in the state museum part : I*

(Lucknow : The Archana Printing Press, 1972), pl.4.

ภาพที่ 22 พระสุริยะศิลา ศิลปะอินเดียสมัยหลังคุปตะ

ที่มา : Karl Khandalavala, *The Golden Age* (Gupta art-Empire, Province and Influence)

(Bombay : Marg Publication, 1991), fig.13.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 23 พระสุริยะศิลา พร้อมปิงคละและทัณฑี ศิลปะอินเดียแบบปาละ จาก Bargon Village

Nalanda

ที่มา : Susan L.Huntington, *The "Pala-Sena" Schools of Sculpture* (Leiden : E.J.Brill,1984), pl.126.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 24 พระสุริยะศิลา ศิลปะอินเดียแบบปาละ

ที่มา : Enamul Haque, *Bengal sculptures* (Dhaka : Bangladesh Nation Museum, 1992),
fig.149.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนนิพนธ์

ภาพที่ 25 พระสุริยะศิลา แวดล้อมด้วยเทพพระเคราะห์ทั้งแปด ศิลปะอินเดียแบบปาละ
ที่มา : Enamul Haque, *Bengal sculptures* (Dhaka : Bangladesh Nation Museum, 1992),
fig.163.

มหาวิทยาลัยศิลปากร - สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 26 พระสุริยะศิลา พร้อมด้วย พระพรหม มเหศวร และพระวิษณุ ประทับอยู่เหนือประภามณฑล
ศิลปะอินเดีย แบบปาละ

ที่มา : Enamul Haque, *Bengal sculptures* (Dhaka : Bangladesh Nation Museum, 1992), fig.162.

ภาพที่ 27 พระสุริยะจำหลักศิลานูนต่ำที่ถ้ำเอลโลรา 22 (Ellora) ศิลปะอินเดียใต้

สมัยราชวงศ์จาลุกยะ ราวพุทธศตวรรษที่ 13-14

ที่มา : Shanti Lal Nagar, **Surya and Sun cult** (New Delhi : Aryan Books International, 1995), pl.42.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 28 พระสุริยะสำริด ที่ Parasuramesvara Temple Gudimallam ศิลปะอินเดียใต้

สมัยราชวงศ์ปัลลวะ ราวพุทธศตวรรษที่ 13-14

ที่มา : T.A. Gopinatha Rao, **Elements of Hindu Iconography Vol.I part II** (New York :

Paragon Book corp, 1968), pl.LXXVI.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 29 พระสุริเยะสำริด ที่ Harischandraphram Tanjavur ศิลปะอินเดียใต้ สมัยราชวงศ์โจฬะ
ราวพุทธศตวรรษที่ 15-16

ที่มา : C.Sivaramamurti, **South Indian Bronzes** (India : Lalit Kala Akademi, 1981), pl.55.

มหาวิทยาลัยศิลปากร - สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 30 พระสุริยะสำริด จาก Polonnaruwa พิพิธภัณฑ์โคลอมโบ ศิลปะอินเดียใต้

สมัยราชวงศ์โจฬะ ราวพุทธศตวรรษที่ 15-16

ที่มา : C.Sivaramamurti, *South Indian Bronzes* (India : Lalit Kala Akademi, 1981), pl.55b.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 31 พระสุริยะ ที่ Sadasiva Temple Nugahalli ศิลปะอินเดียใต้ สมัยราชวงศ์หอยสละ
ราวพุทธศตวรรษที่ 18-19

ที่มา : Shanti Lal Nagar, *Surya and Sun cult* (New Delhi : Aryan Books International, 1995), pl.46.

ภาพที่ 32 ตราประทับดินเผา รูปดวงอาทิตย์ เส้นผ่าศูนย์กลาง 6 เซนติเมตร
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ จ.ลพบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 33 ตราประทับหินทรงกลม รูปดวงอาทิตย์ เส้นผ่าศูนย์กลาง 6 เซนติเมตร
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทุมพร จ.สุพรรณบุรี

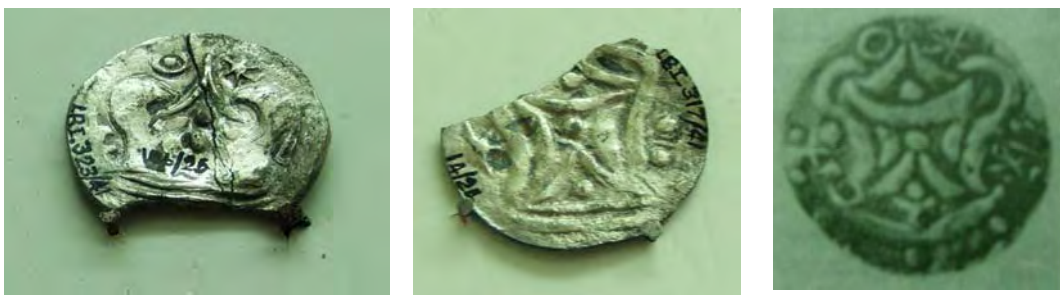
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 34 ตราประทับดินเผารูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รูปแถวดวงอาทิตย์
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุพรรณบุรี

ภาพที่ 35 เหรียญเงินอาทิตยอุทัย พบทั่วไป แหล่งโบราณคดี และเมืองโบราณวัฒนธรรมทวารวดี
ภาคกลางของประเทศไทย

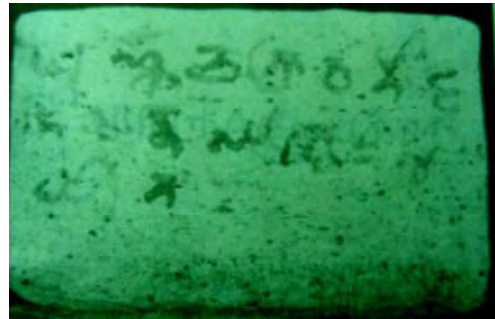
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 36 เหรียญเงินประทับตราศรีวัดสะ ด้านบนทั้งสองด้านมีสัญลักษณ์ดวงอาทิตย์ดวงจันทร์
พบทั่วไปในแหล่งโบราณคดี และเมืองโบราณวัฒนธรรมทวารวดีภาคกลางของไทย

(1)

(2) จารึกด้านหลัง

ภาพที่ 37 พระพิมพ์ดินเผา จาก อ.นาดูน จ.มหาสารคาม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 38 พระพิมพ์ดินเผาจาก อ.นาดูน จ.มหาสารคาม

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น

ภาพที่ 39 พระพิมพ์โลหะดินเผา จาก จ.นครปฐม
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 40 พระพิมพ์โลหะดินเผาและทองคำ จาก จ.นครปฐม
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

ประเภทศิลปกรรม	แหล่งโบราณคดีในอินเดีย			
	สัญลักษณ์ดวงอาทิตย์		สัญลักษณ์จักร	
ภาพเขียนสี และ ภาพสลักบนเพิงผา	 Bhimbetka	 Singhanpur	 Kabra Pahar	 Harrappa
เครื่องปั้นดินเผา	 Singhanpur	 Mohanjodaro	 Piklihal	 Kabra Pahar
เหรียญตอกลาย	 Rairh	 Ramnagar	 Magadha	 Aurihar
วัตถุอื่นๆ	 Harrappa	 Harrappa	 Mohanjodaro	 Patraha

ภาพที่ 41 แสดงรูปแบบความคล้ายคลึงของจักรและดวงอาทิตย์ ซึ่งปรากฏในวัตถุต่างๆ เช่น ภาพสลักเครื่องปั้นดินเผา ที่พบตามแหล่งโบราณคดีต่างๆ ในอินเดียตั้งแต่ราวสมัยอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุเป็นต้นมา

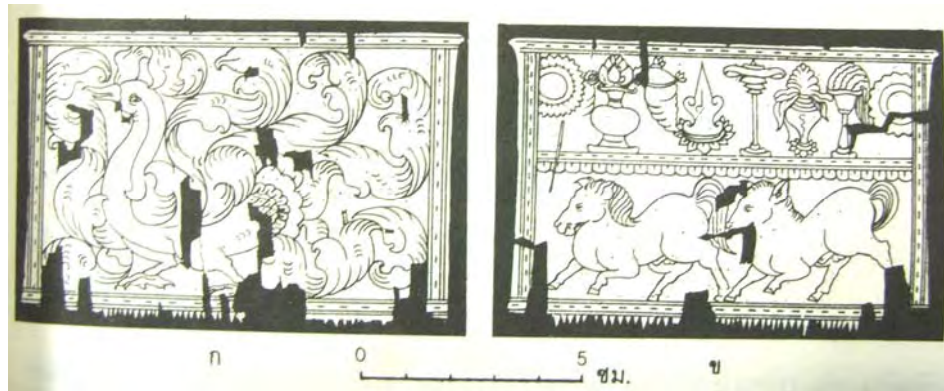
ที่มา : Savita Sharma, Early Indian Symbols : Numismatic Evidence (New delhi : Agam Kals Prakashan, 1990), pl. 19, 21, 22, 23 and 26.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 42 แผ่นศิลาจำหลักภาพพระพุทธประวัติตอนพระนางสิริมหามายาทรงสุบิน
ศิลปะอินเดียแบบคันธาระ ราวพุทธศตวรรษที่ 6-7

ที่มา : Robert Lee Brown and Other, *Light of Asia : Buddha Sakyamuni in Asian Art*
Los Angeles : Los Angeles Country Museum of Art, 1984), 77.

ภาพที่ 43 หวีงช้าง ซึ่งค้นพบจากเมืองจันเสน อ.ตาคลี จ.นครสวรรค์ ราวพุทธศตวรรษที่ 6-8

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

ที่มา : พริยะ ไกรฤกษ์, ประวัติศาสตร์และโบราณคดีในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2533), 181.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 44 แผ่นจำหลักพระพุทธรูป ศิลปะปยู จากเมืองศรีเกษตร ราวพุทธศตวรรษที่ 12-14

ที่มา : G.H.Luce, Phase of Pre-Pagan Burma Vol.2 (Great Britain : Oxford University Press , 1985) , 15.

ภาพที่ 45 จิตรกรรมฝาผนังจากผนังทิศตะวันตก บริเวณทางเดินเข้าของศาสนสถาน

หมายเลข 1150 ศิลปะพม่าสมัยพุกามตอนต้น

ที่มา : Claudine Bautze-Picron, *The Buddhist Murals of Pagan* (Bangkok : Orchid Press, 2003), 53.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 46 จิตรกรรมฝาผนังทิศตะวันตก ปีกด้านทิศใต้ ของ Ajja-gona-hpaya

ศิลปะพม่าสมัยพุกามตอนต้น

ที่มา : Claudine Bautze-Picron, *The Buddhist Murals of Pagan* (Bangkok : Orchid Press, 2003), 115.

ภาพที่ 47 แผ่นสลักหินรูปเจดีย์และเหล่าพระอติตพุทธเจ้า ศิลปะปยู เมืองศรีเกษตร

ที่มา : G.H.Luce, Phase of Pre-Pagan Burma Vol.2 (Great Britain : Oxford University Press, 1985), 27.

ภาพที่ 48 พระพิมพ์ดินเผา ศิลปะปยู จากเมืองศรีเกษตร รวบรวมพุทธศตวรรษที่ 12-14

ที่มา : G.H.Luce, Phase of Pre-Pagan Burma Vol.2 (Great Britain : Oxford University Press, 1985), 60.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 49 พระสุริยะ หมายเลข กข 9 พร้อมภาพขยายแสดงศิราภรณ์ เครื่องประดับ และพระ เกศายาวปรกทางด้านหลัง
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนอนุรักษ์

ภาพที่ 50 พระสุริยะ หมายเลข กข 21 พร้อมภาพขยายแสดงศิราภรณ์ เครื่องประดับ
และส่วน ด้านหลัง

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

ภาพที่ 51 พระสุริยะ ไม่มีหมายเลขทะเบียน พร้อมภาพขยายส่วนศิวาภรณ์ เครื่องประดับ และด้านหลัง
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 52 พระสุริยะ หมายเลข M.1980.13. S พร้อมภาพแสดงส่วนพระเศียรที่ได้พบก่อน
ส่วนภาพล่างแสดงองค์เทวรูปภายหลังการเชื่อมต่อเข้าด้วยกัน

พิพิธภัณฑ์นอร์ตัน ไชมอน เมืองปาซาดีนา รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา

ที่มา : Sherman E. Lee , *Ancient Cambodian Sculpture* (New York : An Asia House Gallery
Publication, 1969), 37-38.

และ Norton Simon Art Foundation [Online], accessed 9 June 2006. Available from
<http://www.nortonsimon.org/collections/>

ภาพที่ 53 เทวรูปพระสุริยะจากพนมบาธ (Phnom Bathe)

ที่มา : Pierre Dupont, *La Statuaire Preangkorienne* (Ascona Suisse : Artibus Asiae, 1955) , Pt.XII.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 54 พระวิษณุภายในถ้ำพาทามิ (Badami) หมายเลข 2 ศิลปะสมัยราชวงศ์จาลุกยะ
ตะวันตก ราวพุทธศตวรรษที่ 12

ที่มา : George Michell, "Temples of Early Chalukyas : Aihole, Badami, Mahakuta and Pattadakal " *In praise of Aihole, Badami, Mahakuta and Pattadakal* (Bombay : Marg Publications, 1980), 104, Fig.20.

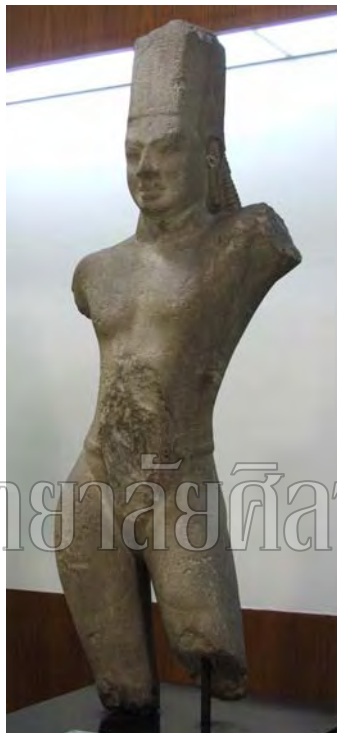

ภาพที่ 55 เทวรูปพระวิษณุศิลา พบที่วัดศาลาทั้ง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

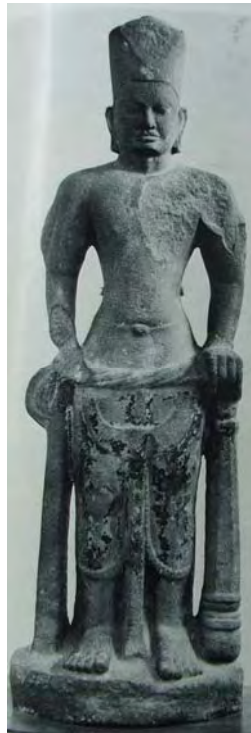

ภาพที่ 56 เทวรูปพระศิวะจากไท-เฮียบ-ตัน (Thai-hiep- thanh)
ที่มา : Louis Malleret. L'Archéologie du Delta Mékong : Tome Quatrième "Le Cisbassac"
(Paris : E'cole française d'extreme-orient, 1963), Pl.VI-VII.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนอนุรักษ์มรดก

ภาพที่ 57 เทวรูปพระกฤษณะยกเขาโควรรณะเมืองศรีเทพ หมายเลขทะเบียน กข 17
พร้อมแสดงส่วนศิวาภรณ์ และบันพระองค์
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนอนุรักษ์มรดกไทย

ภาพที่ 58 พระวิษณุ จาก จ. เพชรบุรี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

ภาพที่ 59 ทับหลังศิลา ที่ตวลอ้ง (Tuol Ang) ศิลปะเขมรก่อนเมืองพระนคร

ที่มา : Pierre Dupont, *La Statuaire Préangkorienne* (Ascona Suisse : Artibus Asiae, 1955), Pl.XXVI, Fig. b.

ภาพที่ 60 ทับหลังศิลา วัดโพธิ์ (Vat Po Veal) ศิลปะเขมรก่อนเมืองพระนคร
ที่มา : Pierre Dupont, *La Statuaire Préangkorienne* (Ascona Suisse : Artibus Asiae, 1955), Pl. XXVI, Fig. A.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

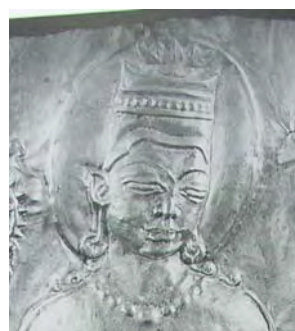
ภาพที่ 61 พระวิษณุในแผ่นทองคำดุนูน ศิลปะชวาภาคกลาง
ที่มา : Virginimia, Dofflemyer, *Thailand Visnu images from Ancient and the concept of Kingship*, in *Art from Thailand* (Mumbai : Marg Publications, 1999), fig.12, 44.

ภาพที่ 62 พระวิษณุสำริดจาก Vanmikanatha Temple ศิลปะอินเดียใต้สมัยราชวงศ์ปัลลวะ

ที่มา : R.Nagaswamy, **Masterpieces of Early South Indian Bronzes** (New Delhi : National Museum, 1983), 146-147.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 63 พระวิษณุในแผ่นทองคำดุนนูน หมายเลข F.1972.19.2.S พิพิธภัณฑ์นอร์ตัน ไชมอน
เมืองปาซาดีนา รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา

ที่มา : Norton Simon Art Foundation [Online], accessed 9 June 2006. Available from
<http://www.nortonsimon.org/collections/>

ภาพที่ 64 พระเศียรพระสุริยะ จากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (Stuttgart) ประเทศเยอรมัน
ที่มา : Virginia S.Dofflemyer, "The Ancient City of Si Thep : A Study of the Extant
BramanicalSculpture (5 th –10 th Centuries)" (Ph.D.Philosophy in Art History University of
California, 1982), pl.39.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

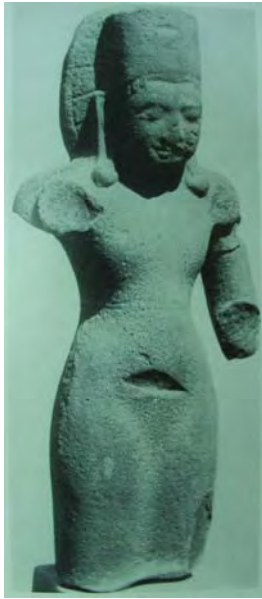

ภาพที่ 65 "มหากาล" ทวารบาลจากเทวาลัยพาโรลี (Baroli) ศิลปะอินเดียเหนือสมัยราชวงศ์
ปาตีหารย์ พุทธศตวรรษที่ 14-15 สังเกตรูปแบบหนวดและเครา
ที่มา : อาจารย์ ดร.เชษฐ ติงส์ญชดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุรักษ์สิทธิ์

ภาพที่ 66 พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร จากราชเคีย (Rachgia) ศิลปะเขมรแบบไพรกเมง
ที่มา : Pierre Dupont, *La Statuaire Préangkorienne* (Ascona Suisse : Artibus Asiae, 1955),
pl.XII, fig. b.

ภาพที่ 67 พระสุริยะจาก เตียน-ถวน (Tien-thuan)

ที่มา : Pierre Dupont, *La Statuaire Préangkorienne* (Ascona Suisse : Artibus Asiae, 1955)
 , pl.XIV, fig. a.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 68 แผ่นลวดลายดินเผาประดับเจดีย์ ซึ่งขุดพบที่ซากโบราณสถานใกล้เจดีย์หมายเลข 12
 เมืองคูบัว จ.ราชบุรี

ที่มา : ว่าที่ ร.ต.สมศักดิ์ รัตนกุล, *โบราณคดีเมืองคูบัว* (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2535), 111.

ภาพที่ 69 กุณฑลของประติมากรรมนางอินทรานี ศิลปะอินเดียแบบคุปตะ จาก American Institute of Indian Studies

ที่มา : Karl Khandalavala, *The Golden Age : Gupta Art-Empire, Province and Influence* (Bombay : Marg Publication, 1991), fig.5.

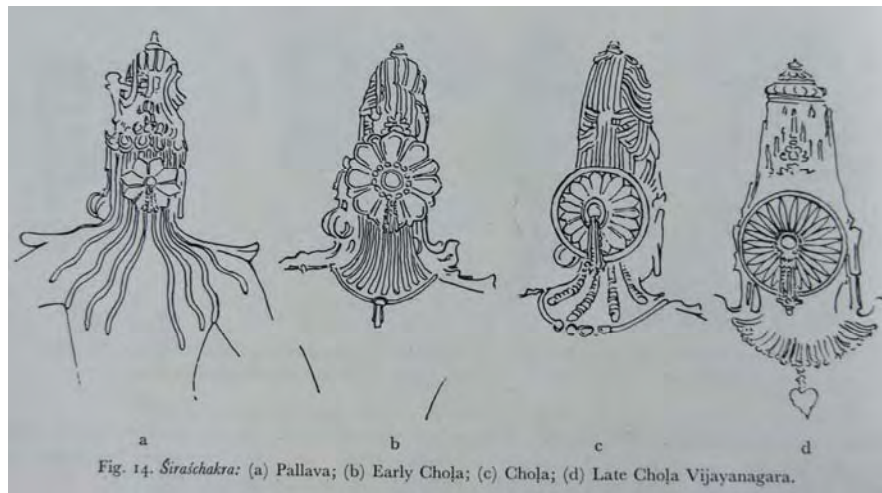

ภาพที่ 70 ลายดอกไม้หลายกลีบในตุ้มหูของประติมากรรมบุรุษ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุททอง จ.สุพรรณบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนอนุรักษ์

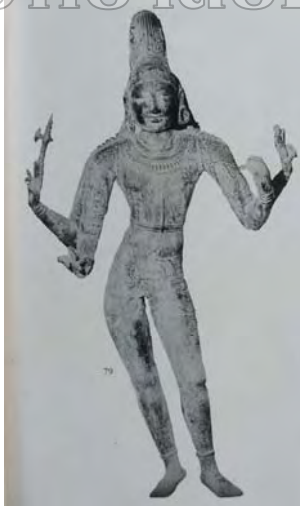
ภาพที่ 71 เทวรูปพระสุริยะ พบที่แหล่งโบราณคดีวัดศาลาทั้ง อำเภอไชยา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ภาพที่ 72 ภาพลายเส้นแสดงรูปแบบสิริศจักร หรือ ประภาณทล ในศิลปะอินเดียได้นับตั้งแต่สมัย
ราชวงศ์ ปัลลวะ สมัยราชวงศ์โจฬะตอนต้น-ปลาย

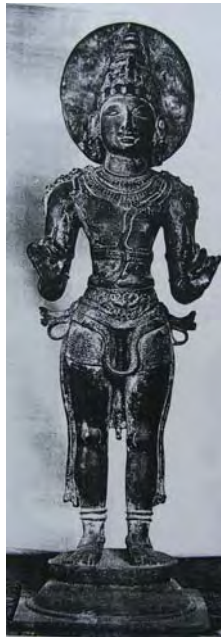
ที่มา : C. Sivaramamurti, *South Indian Bronzes*. 2nd ed (New Delhi : Lalit Kala Akademi,
1981), 28.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 73 พระศิวะสำริด ศิลปะอินเดียภาคใต้สมัยราชวงศ์โจฬะ พุทธศตวรรษที่ 15-16
จาก Thyagaraja temple, Thiruvavur

ที่มา : R. Nagaswamy, *Masterpieces of Early South Indian Bronzes* (New Delhi
National museum, 1983), 90-91.

ภาพที่ 74 ประติมากรรมพระสุริยะจาก Malai Isvara สมัยราชวงศ์โจฬะตอนต้น

ที่มา : R.Nagaswamy, *Masterpieces of Early South Indian Bronzes*
(New Delhi : National museum, 1983), fig.52, 141.

ภาพที่ 75 พระวิษณุศิวลาจากเมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศิลปะอินเดียใต้ สมัยราชวงศ์โจฬะ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

ภาพที่ 76 พระวฑูกะไกรวระ หรือ พระศิวะในปางดูร้าย จากเมืองเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ศิลปะอินเดียใต้สมัยราชวงศ์โจฬะ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 77 พระสุริยะสำริด พบที่ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
ที่มา : ผาสุข อินทราวุธ, “พระสุริยะสำริดที่เมืองโบราณ อ.ยะรัง จ.ปัตตานี,” ศิลปากร
ฉบับภาคการศึกษาปลาย (2529) : รูปที่ 1 .

ภาพที่ 78 พระศุริยะสำริด จาก Sonapur ศิลปะอินเดียแบบปาละ พิพิธภัณฑ์ Patna
ที่มา : Frederick M.Asher, *The art of Eastern India, 300-800* (Minnesota : North central
Publishing, 1980), pl.206.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 79 พระศุริยะสำริด จากทางใต้ของประเทศบังคลาเทศ ศิลปะอินเดียแบบปาละ
ที่มา : Jane Anne Casey, *Medieval sculpture from Eastern India* (New jersey : Nalini
International Publication, 1985), pl.6.

ภาพที่ 80 ประติมากรรมนางรูปตารา จากงันท์ซุก (Ngandjuk) เมืองดาหา หรือ เกทรี

ศิลปะชวาภาคกลางตอนปลาย

ที่มา : หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล, ศิลปะอินโดนีเซียสมัยโบราณ (กรุงเทพฯ : ศูรสภา, 2545), 126, ภาพที่ 77ค

ภาพที่ 81 แผ่นศิลาจำหลักชุดเทพ 9 องค์ จากเทวสถานพระนารายณ์ อ.เมือง จ. นครราชสีมา
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย จ.นครราชสีมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 82 แผ่นศิลาจำหลักชุดเทพ 9 องค์ จากวัดปรางค์ทอง หรือ วัดกลาง อ.เมือง จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 83 แผ่นศิลาจำหลักชุดเทพ 9 องค์ (จำลอง) ปราสาทเป็อยน้อย อ.เป็อยน้อย จ.ขอนแก่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 84 แผ่นศิลาจำหลักชุดเทพ 9 องค์ ปราสาทสระกำแพงใหญ่ อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ

ภาพที่ 85 แผ่นศิลาจำหลักชุดเทพ 9 องค์ จากปราสาทบ้านเบ็ญ อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุบลราชธานี
ที่มา : นาโงยา ชูนาภาว่า

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 86 แผ่นศิลาจำหลักชุดเทพ 9 องค์ ไม่ปรากฏที่มา
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมหาวิระวงศ์ จ.นครราชสีมา

ภาพที่ 87 แผ่นศิลาจำหลักชุดเทพ 9 องค์ ไม่ปรากฏที่มา
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมหาวิหารวังส จ.นครราชสีมา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 88 แผ่นศิลาจำหลักชุดเทพจากปราสาทหินพิมาย จ.นครราชสีมา
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย จ.นครราชสีมา

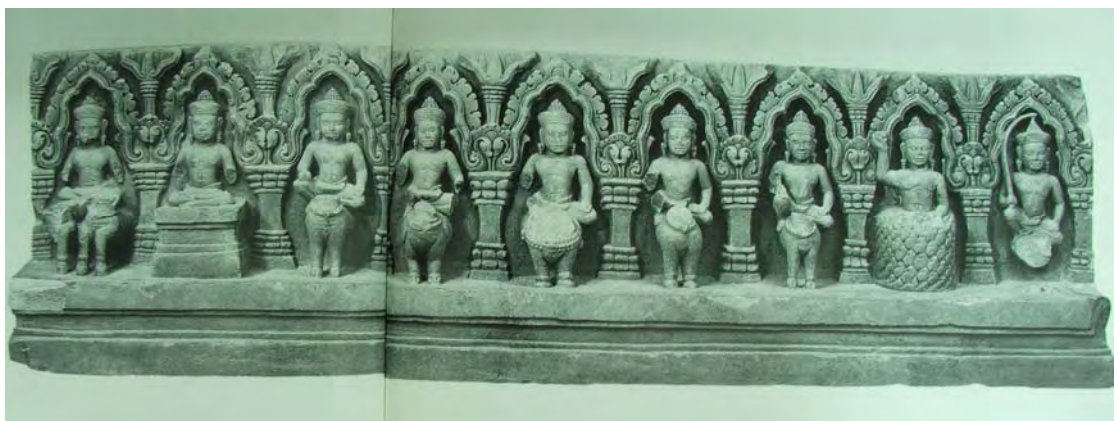
ภาพที่ 89 แผ่นจำหลักศิลาชุดเทพ 9 องค์ ไม่ปรากฏที่มา
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติถลาง จ.ภูเก็ต

ภาพที่ 90 แผ่นศิลาจำหลักชุดเทพ 9 องค์ จากปราสาทขอมยุค ศิลปะเขมรสมัยคลัง
ราวพุทธศตวรรษที่ 16

ที่มา : Jean Boisselier, *Asie du Sud-Est Tome I : Le Cambodge* (Paris : Mannel
d'Archéologie d'extream-orient,, 1966), pl.xviii.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 91 แผ่นศิลาจำหลักชุดเทพ 9 องค์ จาก Asian Museum of San Francisco สมัยปาปวน
ราวพุทธศตวรรษที่ 16

ที่มา : Helen Ibbitson Jessup, *Sculpture of Angkor and Ancient Cambodia : Millenium of
glory* (Washington : Washington National Gallyry of Art), 248-249.

ภาพที่ 92 รูปสลักดอกบัวบนแผ่นจำหลักชุดเทพเก้าองค์ ปราสาทสระกำแพงใหญ่ จ.ศรีสะเกษ
อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ

ภาพที่ 93 เทพพระเคราะห์ และ เทพประจำทิศ ศิลปะอินเดียได้สมัยราชวงศ์ปัลลวะ – โจฬะ
ที่มา : อาจารย์ ดร.เชษฐ ติงสฤษดิ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สอนลิขสิทธิ์

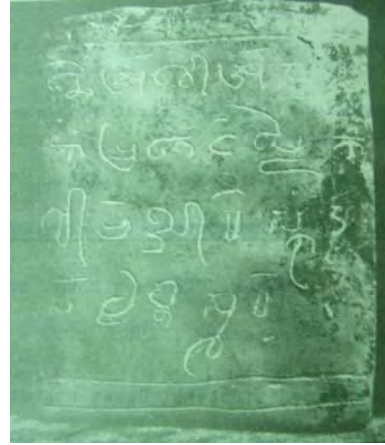
ภาพที่ 94 รูปจำหลักศิลาที่ฐานซุกซีพระศรีศากยมุนี วัดสุทัศน์เทพวราราม
ด้านล่างแสดงพระพุทธรูปนิรมิตสัมผัสรูปดวงอาทิตย์ทั้งทางซ้าย - ขวา

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 95 รูปจำหลักศิลา หมายเลขทะเบียน ทว.3 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร
ด้านล่างแสดงพระพุทธรูปนิตยสัมพัตรูปดวงอาทิตย์ทั้งทางซ้าย – ขวา

ภาพที่ 96 พระพิมพ์ตอนแสดงมหาปาฏิหาริย์ จาก อ.นาดูน จ.มหาสารคาม และจารึกทางด้านหลัง
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 97 พระพิมพ์ตอนแสดงมหาปาฏิหาริย์ จาก อ.นาดูน จ.มหาสารคาม
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น

ภาพที่ 98 พระพิมพ์แสดงเหตุการณ์มหาปาฏิหาริย์ พิมพ์ที่พบจากสระน้ำบริเวณพระราชวัง
สนามจันทร์ ด้านข้างแสดงพระพุทธรูปนิตยัมภ์รูปพระสุริเย
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ภาพที่ 99 แผ่นศิลาจำหลักพระพุทธรูปองค์และหมู่เทพชุมนุม พร้อมภาพขยายแสดงการปรากฏของพระสุริเย
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ภาพที่ 100 จิตรกรรมฝาผนังบริเวณทางเดินด้านตะวันออก มุมตะวันออกเฉียงใต้

วิหารกุบโยกคยี (Kubyauk-gyi) ศิลปะพม่าสมัยพุกามตอนต้น

ที่มา : Claudine Bautze-Picron, *The Buddhist Murals of Pagan* (Bangkok : Orchid Press, 2003), 8.

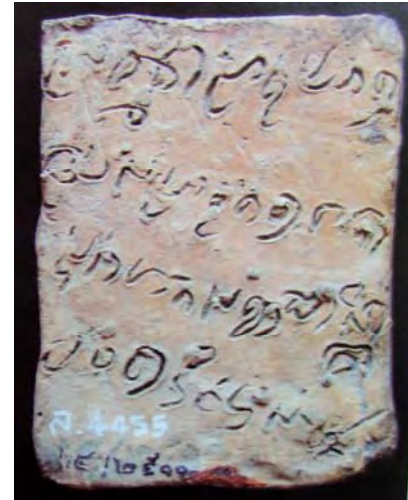
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 101 จิตรกรรมฝาผนังบริเวณด้านหลังพระประธาน ทิศตะวันตกเฉียงใต้

วิหารโลกะเทียกพัน (Loka-hteik-pan) ศิลปะพม่าสมัยพุกามตอนต้น

ที่มา : Claudine Bautze-Picron, *The Buddhist Murals of Pagan* (Bangkok : Orchid Press, 2003), 47.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 102 พระพิมพ์แสดงเหตุการณ์มหาปาฏิหาริย์ แบบที่ 2 พิมพ์ที่พบจากเมืองคูบัว จ.ราชบุรี และจารึกทางด้านหลัง ส่วนด้านล่างเป็นภาพขยายรูปพระสุริยะ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

ภาพที่ 103 ภาพเล่าเรื่องตอนแสดงมหาปาฏิหาริย์จาก Mohammed Nari ประเทศปากีสถาน

ที่มา : Robert Lee Brown, "The Sravati Miracles in the art of India and Dvaravati"
Archive of Asian Art (Vol. XXXVIII, 1984) : 82.

ภาพที่ 104 พระพิมพ์ดินเผาจากเขากทะเล และ พระพิมพ์ดินเผา จากวัดรัง จ.พัทลุง
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

ภาพที่ 105 ภาพสลักแสดงเหตุการณ์มหาปาฏิหาริย์ บนโตรณะศิลาทางทิศเหนือ จากสถูปสาญจี
หมายเลข 1

ที่มา : Robert Lee Brown, "The Sravati Miracles in the art of India and Dyaravati"
Archive of Asian Art (Vol. XXXVIII ,1984) : 80.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 106 ภาพสลักพุทธประวัติตอนมารผจญ จากถ้ำชันตา หมายเลข 26
ศิลปะอินเดียแบบหลังคุปตะ

ที่มา : Ratan Parimoo, *Life of Buddha in Indian sculpture* (New delhi : Kanak Publication, 1982), fig,26.

ภาพที่ 107 แผ่นศิลาสลักพระพุทธรูป (หินชนวน) จากโบราณสถานหมายเลข 1 เมืองคูบัว จ.ราชบุรี
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 108 แผ่นศิลาจำหลักพระพุทธรูป พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติชัยนาทมุนี จ.ชัยนาท

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 109 ธรรมจักรศิลาพร้อมชุดฐานและเสา จากการขุดแต่งเจดีย์หมายเลข 11 เมืองคู่มือ
จ.สุพรรณบุรี
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติคู่มือ จ.สุพรรณบุรี

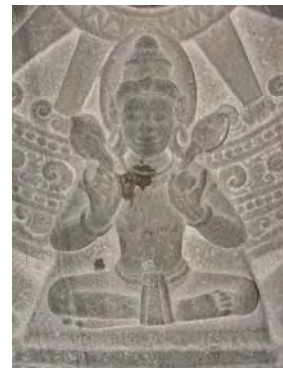

ภาพที่ 110 ธรรมจักรศิลปะสลักรูปพระสุริยะ หมายเลขทะเบียน 627/2519
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ จ.นครปฐม

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 111 ธรรมจักรศิลปะสลักรูปพระสุริยะ หมายเลขทะเบียน 164/2524
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติปราจีนบุรี

ภาพที่ 112 ธรรมจักรศีลาลักภาพพระสุริยะหมายเลขทะเบียน ทว. 4
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 113 ธรรมจักรศีลาและพระสุริยะ จาก Los Angeles Country Museum of Art
ที่มา : Robert Lee Brown and Other, *Light of Asia : Buddha Sakyamuni in Asian Art* (Los Angeles : Los Angeles Country Museum of Art, 1984), 140.

ภาพที่ 114 ชิ้นส่วนธรรมจักรศิลา ระเบียงวิหารคด วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร จ.นครปฐม
ที่มา : ธนิต อยู่โพธิ์, **ธรรมจักร** (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2508), รูปที่ 24.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 115 ธรรมจักรหินปูน จากระเบียงวิหารคด วัดพระปฐมเจดีย์ฯ จ.นครปฐม
และภาพลายเส้นแสดงลวดลาย

ที่มา : ธนิต อยู่โพธิ์, **ธรรมจักร** (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2508), รูปที่ 14.

ภาพที่ 116 ธรรมจักรจากเมืองโบราณนครปฐม และภาพลายเส้นแสดงลวดลาย

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ จ.นครปฐม

ที่มา : ธนิต อยู่โพธิ์, **ธรรมจักร** (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2508), รูปที่ 16.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 117 ธรรมจักรศิลาสลักภาพคชลักษณ์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์ จ.นครปฐม

ภาพที่ 118 พระพุทธรูปขนาดปรกศิลา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

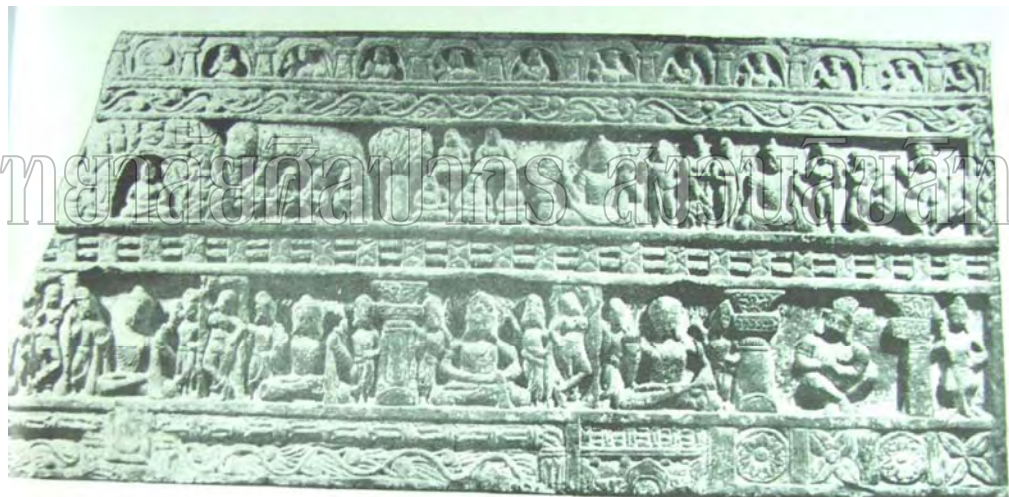
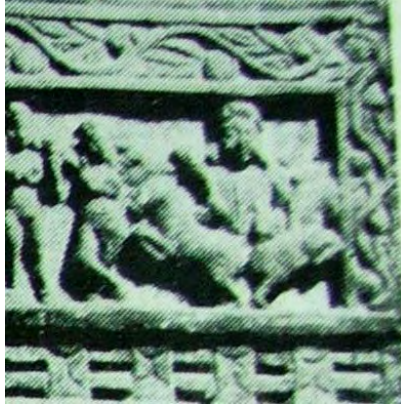
มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 119 ฐานธรรมจักรศิลาจำหลักทรงสี่เหลี่ยม จาก พระปฐมเจดีย์ จ. นครปฐม
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

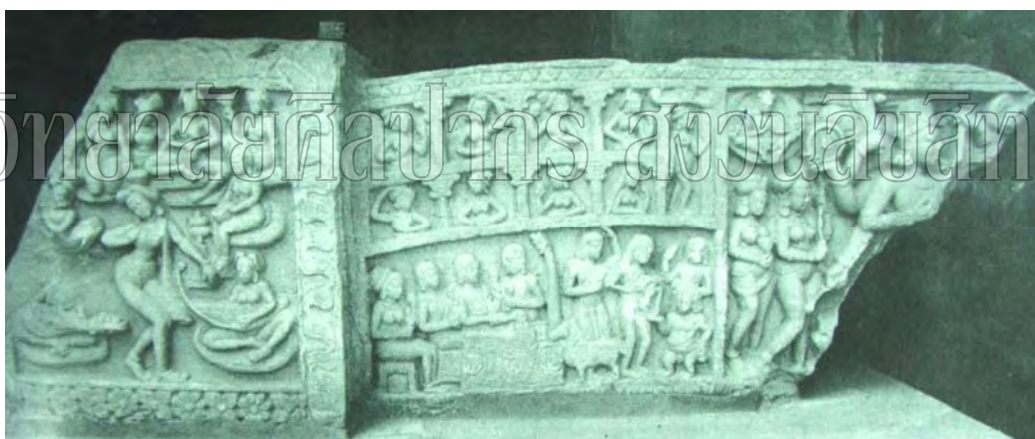

ภาพที่ 120 พระสุริยะประทับภายในอุฑูที่กึ่งกลางของชั้น และรูปบุคคลที่ปรากฏแทรกตาม
แนวเสาอาคาร ในฐานธรรมจักรศิลาจำหลัก

ภาพที่ 121 ภาพสลักศิลาบนส่วนประกอบสถาปัตยกรรม ศิลปะอินเดียแบบมถุรา
พิพิธภัณฑ์เมืองลูนาร์

ที่มา : R.C.Sharma , *Buddhist art of Mathura* (Delhi : Agam Kala prakashan, 1984), fig. 115.

ภาพที่ 122 ภาพสลักศิลาบนโตรณะในส่วนของพระวิษณุตรีวิกรม ศิลปะอินเดียแบบคุปตะ
พิพิธภัณฑสถานเมือง Gwalior

ที่มา : Karl Khandalava. *The Golden Age : Gupta Art-Empire, Province and Influence*
(Bombay : Marg Publication, 1991), fig. 59.

ภาพที่ 123 ทับหลัง ปราสาทตาพรหม แห่งบาติ (Bati) ศิลปะเขมรสมัยบาเยน

ที่มา : Vittorio Roveda, *Khmer Mythology (Secrets of Angkor)* (Bangkok : River Books, 2003),
Fig. 265, 167.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 124 หน้าบันโคปุระชั้นที่ 3 มุขด้านทิศใต้ ประตูซุ้มชั้นนอก ปราสาทเขาพระวิหาร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 125 ภาพสลักศิลาดอนอุมามเหศวร ศิลปะอินเดียแบบหลังคุปตะ

ที่มา : Karl Khandalava. The Golden Age : Gupta Art-Empire, Province and Influence
(Bombay : Marg Publication, 1991), fig.10, 51.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 126 แผ่นสำริดรูปพระโพธิสัตว์อโมฆบาศและบริวาร ศิลปะชวาภาคตะวันออก
ที่มา : หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล, ศิลปะอินโดนีเซียสมัยโบราณ, พิมพ์ครั้งที่ 2
(กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2545), fig.153.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล

นางสาววรลักษณ์ ผ่องสุขสวัสดิ์

ที่อยู่

1270/18 ซอยสุขคนวิท 9 ตำบลตลาดกระทุ่มแบน อำเภอกะทุ่มแบน
จังหวัดสมุทรสาคร 74110

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2545

สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย วิชาโท
ประวัติศาสตร์ศิลปะ เกียรตินิยมอันดับสอง มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ.2547

ศึกษาต่อระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์